

ODNOS ŠKOLSKOG USPJEHA I IZVANNASTAVNIH I IZVANŠKOLSKIH AKTIVNOSTI KAO OBLIKA PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA

Drlje, Karla

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:884269>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

ODNOS ŠKOLSKOG USPJEHA I IZVANNASTAVNIH I IZVANŠKOLSKIH
AKTIVNOSTI KAO OBLIKA PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA

KARLA DRLJE

SPLIT, 2022.

Odsjek za Pedagogiju

Preddiplomski sveučilišni studij Pedagogija

Predmet: Školska pedagogija

ZAVRŠNI RAD

**ODNOS ŠKOLSKOG USPJEHA I IZVANNASTAVNIH I IZVANŠKOLSKIH
AKTIVNOSTI KAO OBLIKA PROVOĐENJA SLOBODNOG VREMENA**

Studentica:

Karla Drlje

Mentorica:

doc. dr. sc. Ines Blažević

SPLIT, 2022.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. SLOBODNO VRIJEME.....	2
3. IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI.....	6
3.1. Pojam i zadaci izvannastavnih aktivnosti.....	6
3.2. Struktura, vrste i programski sadržaji izvannastavnih aktivnosti u školi	8
3.3. Pedagoške svrhe i ishodi izvannastavnih aktivnosti	11
4. IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI	14
5. ŠKOLSKI USPJEH.....	18
6. ODNOS ŠKOLSKOG USPJEHA I IZVANNASTAVNIH I IZVANŠKOLSKIH AKTIVNOSTI.....	20
6.1. Pozitivan odnos školskoga uspjeha i izvannastavnih te izvanškolskih aktivnosti.....	20
6.2. Negativan odnos školskoga uspjeha i izvannastavnih te izvanškolskih aktivnosti.....	24
7. ZAKLJUČAK	26
8. LITERATURA.....	28
SAŽETAK	33
SUMMARY	34

1. UVOD

Slobodno vrijeme igra važnu ulogu u životu svakoga čovjeka, a osobito u životu mladih. Stoga je nužno da se slobodno vrijeme ispuni kvalitetnim i raznovrsnim aktivnostima. Mladima se nude različite aktivnosti, no važno je odabrati one prave, koje odgovaraju interesima i osobnosti pojedinca. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti jedni su od oblika provođenja slobodnoga vremena mladih. U ovom radu istražit će se uloga i dobrobiti izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti kao oblika provođenja slobodnoga vremena te njihov odnos sa školskim uspjehom. Izvannastavne aktivnosti imaju svoje zadatke, vrste, programske sadržaje, svrhe i pedagoške ishode koji će biti navedeni i opisani. Od iznimne su važnosti za svakoga učenika jer omogućavaju bolju privrženost školi, vršnjacima i nastavnicima. Učenici se bave aktivnostima koje vole te razvijaju svoje potencijale. Izvanškolske aktivnosti jednako su važan faktor slobodnoga vremena. Učenici upoznaju nove ljude, stvaraju nove kontakte te razvijaju socijalne vještine. Izvanškolske aktivnosti omogućavaju mladima da se okušaju u različitim aktivnostima i sportovima te odluče što im najviše odgovara. Također, važno je napomenuti da uče djecu odgovornosti i samostalnosti. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti mogu utjecati pozitivno i negativno na samu školsku izvedbu i postignuće te imaju snažan utjecaj. Svako je dijete individua koja ima svoje interese i želje koje treba uvažiti, a pritom ne narušiti školski uspjeh. Školski je uspjeh važan čimbenik u životu djece i mladih. Cjelokupna školska izvedba, dakle međuodnosi s vršnjacima, nastavnicima i odraslima u školi, ocjene i slično utječu na osobni život svakoga učenika te na njegovo samopoimanje. Dobri i kvalitetni odnosi, čvrsta privrženost školi te dobre ocjene motiviraju učenika na osobnom, ali i na školskom planu te stvaraju pozitivan pogled na svijet i samoga sebe. Školsko je postignuće vrlo važno i pri odabiru srednje škole, fakulteta, a naposljetku i profesije, stoga je u interesu mladih i njihovih roditelja da školski uspjeh bude dobar. U ovom će radu još biti prikazani rezultati različitih istraživanja na temu povezanosti sudjelovanja u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima i školskoga uspjeha. Svrha ovoga rada jest utvrditi važnost sudjelovanja u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima u slobodno vrijeme te istaknuti njihov utjecaj na cjelokupnu školsku izvedbu i postignuće.

2. SLOBODNO VRIJEME

Slobodno vrijeme je vrijeme koje ne uključuje radne obveze, obiteljske dužnosti i fiziološke potrebe, odnosno to je vrijeme kojem je u cilju odmor, razonoda, izgradnja osobnosti te proces stvaralaštva (Previšić, 2000). Božović (1979, 59) navodi da je slobodno vrijeme „skup aktivnosti kojima se pojedinac po svojoj volji može potpuno predati, bilo da se odmara ili zabavlja, bilo da povećava nivo svoje obaviještenosti ili svoje obrazovanje, bilo da se dobrovoljno društveno angažira ili da ostvaruje svoju slobodnu stvaralačku sposobnost, pošto se oslobodi svojih profesionalnih, obiteljskih i društvenih obaveza“. Slobodno vrijeme ispunjava čovjekovu potrebu za aktivnošću, zadovoljava njegovo nastojanje da slobodno odlučuje, bira ili odbacuje određenu društvenu sredinu, aktivnost i sl. te pruža čovjeku mogućnost da ostvari svoj stvaralački potencijal (Nola, 2021). Nola (2021) još ističe da je slobodno vrijeme samo jedan segment ljudskoga života i življenja.

Mlinarević i Gajger (2008) navode da su društveno prihvatljive aktivnosti slobodnoga vremena one aktivnosti koje uključuju razonodu, odmor te samoostvarenje ličnosti. U slobodnom vremenu djece i mladih dominantni su sadržaji poput sportskih aktivnosti i digitalnih medija, a to se posebice odnosi na internet, pametne telefone i društvene mreže (Matijević, 2016). Blažević, I. & Klein, N. (2022) ističu važnost razvoja rane medijske pismenosti kako bi se prevenirali negativni ishodi korištenja interneta. Navode još kako mladi imaju pristup različitim informacijama te nisu ni svjesni kojim su opasnostima izloženi. Mladi bi trebali provoditi što manje slobodnoga vremena na društvenim mrežama, a što više s vršnjacima sudjelujući u različitim aktivnostima. Ipak, što se tiče same škole, prema istraživanju Bulić i Blažević (2020) online je okruženje jednako motivirajuće za učenike kao i nastava uživo. Mlinarević i Gajger (2008) ističu da slobodno vrijeme, ako nije vođeno i osmišljeno, može postati izvorište opasnih i neprihvatljivih ponašanja te ovisnosti. Nola (2021) nadopunjuje njihovu tvrdnju navodeći kako je u posljednje vrijeme povećan kriminalitet, alkoholizam, uporaba droga i sl. u razvojnoj dobi te želi potaknuti društvo na razmišljanje i akciju kako bi se riješila složena pitanja vezana uz odgoj i život mladih u slobodnom vremenu.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da su sljedeće karakteristike temeljne odlike slobodnoga vremena mladih (Leburić i Relja, 1999):

- omiljeno mjesto na kojemu provode svoje slobodno vrijeme najčešće su disko-klubovi i kafići
- omiljena osoba s kojom provode svoje slobodno vrijeme najčešće je prijatelj/ica, dečko ili djevojka
- druženje s drugima odvija se svakodnevno.

Istraživanja su pokazala da je "slobodno vrijeme ono područje svakodnevnog života u kojem se mladi najranije osamostaljuju i u kojoj je njihova autonomija najveća" (Ilišin i sur., 2001, 98). Pejić Papak i Vidulin (2016) ističu da je slobodno vrijeme iznimno pogodno za „kompletiranje vlastite osobnosti, kako na intelektualnom, tjelesnom, tako i emocionalnom planu“. Stebbins (2009) slobodno vrijeme dijeli na tri kategorije: formalno ili organizirano (engl. serious leisure), neformalno ili opušteno (engl. casual leisure) i slobodno vrijeme usmjereno na jednu određenu aktivnost (engl. project-based leisure). Zebić (2017) je ustanovila da je slobodno vrijeme djece i mladih često nestrukturirano. Zaokupljeni su aktivnostima koje su u funkciji zabave i razbibrige, a ističe se i uključenost u sportsko-rekreativne aktivnosti. Šulentić Begić (2021) navodi da je razlog tomu što su djeca loše upoznata s ponudom izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti te nisu dovoljno motivirana za uključivanje u takve aktivnosti.

Rosić (2005:107) dijeli interesne aktivnosti kojima se učenici bave u svoje slobodno vrijeme u tri skupine:

1. „Prva skupina aktivnosti služi odmaranju. Ne uključuju nikakav naporan fizički ili psihički angažman u domu, na javnom mjestu ili u prirodi. Pretežno su individualnoga karaktera. Odmor služi obnavljanju i osvježavanju istrošene materije, fizičke i psihičke energije te uspostavljanju nove snage potrebne za normalno funkcioniranje čovjeka.
2. Drugu skupinu aktivnosti čine razni oblici rekreacije te imaju zadatak aktivnoga odmora, umjerene i zdrave razonode ili zabave (npr. šetnja, izleti, društvene igre i sl.).
3. Treću skupinu čine aktivnosti koje su namijenjene razvoju osobnosti putem različitih područja ljudske djelatnosti (obrazovne, kulturne, društvene i dr.).“

Matijević (2016) ističe kako bi moderna škola trebala pomoći učenicima razviti vještine koje su nužne za organizaciju vlastitog života u slobodnom vremenu. Previšić (2000) također ističe važnost i ulogu škole u organizaciji slobodnoga vremena tvrdeći da je „slobodno vrijeme, kada su u pitanju djeca i mladi, pedagojski problem.“ Pejić Papak i Vidulin (2016) navode da obrazovni sustav može pomoći u ponašanju, ophođenju i djelovanju u društvu tako što će razraditi učinkovite načine i mogućnosti provođenja kvalitetnog slobodnog vremena. Nola (2021) navodi slično ističući kako je neprihvatljivo život mladih dijeliti na „školski (institucionalizirani) krug“ i „izvanškolski (neinstitucionalizirani) krug“. Nola (2021) također ističe da treba premostiti zabludu značenja slobodnoga vremena. Slobodno vrijeme ne znači „ne raditi ništa“. Dakle, slobodno vrijeme ne smije biti posvećeno isključivo odmoru i razonodi, već osmišljeno na način da pridonosi razvoju djetetovih potencijala. „Smisleno, sadržajno i kvalitetno provođenje slobodnog vremena djeci i mladima pruža mogućnost za igru, opuštanje i učenje ali i otkrivanje osobnih stvaralačkih potencijala i talenata“ (Valjan Vukić i Zrilić, 2016:175). Pejić Papak i Vidulin (2016) navode da pedagoški osmišljene slobodnovremenske aktivnosti imaju dvije jednako važne zadaće – odgoj i obrazovanje u slobodnom vremenu te odgoj i obrazovanje za slobodno vrijeme. „Teži se da učenici steknu naviku aktivnog korištenja slobodnog vremena kako bi mogli uspostaviti realan odnos između slobodnog vremena za odmor i zabavu te onoga za osobni razvoj“ (Pejić Papak i Vidulin, 2016). Slobodno je vrijeme od iznimne pedagoške važnosti te snažno utječe na djetetov razvoj i stoga se razvila znanstvena disciplina - pedagogija slobodnoga vremena.

Pejić Papak i Vidulin (2016) navode da se pedagogija slobodnoga vremena bavi pitanjima vezanim za kulturu planiranja i provođenja slobodnoga vremena, a poseban je naglasak stavljen na uspješnije oblikovanje slobodnoga vremena djece i mladih osnovnoškolske i srednjoškolske dobi u školi i specijaliziranim ustanovama. Zadatci pedagogije slobodnoga vremena odnose se na istraživanja i proučavanja pedagoške strane slobodnog vremena, tj. ispitivanje utjecaja pojedinih aktivnosti na ponašanje i razvoj osobnosti, pronalaženje i utvrđivanje metoda u planiranju i organizaciji slobodnih aktivnosti te istraživački rad na području slobodnog vremena.

Organizirane izvannastavne i izvanškolske aktivnosti idealna su prilika za iskazivanje vlastitih interesa, a njihova svrha jest „poticanje mladih na igru, učenje i stvaralaštvo u skladu s njihovim individualnim interesima i sposobnostima“ (Valjan Vukić i Zrilić, 2016: 175). Cindrić (1992) definira slobodno vrijeme kao „sredstvo i cilj odgoja“. Djeca imaju dosta slobodnoga vremena koje je potrebno valjano utrošiti u svrhu djetetova rasta i razvoja na svim životnim aspektima.

Valjan Vukić (2013) ističe da je slobodno vrijeme područje raznih aktivnosti s bogatim odgojno-obrazovnim potencijalom i da je kao takvo važan čimbenik cjelokupnoga pedagoškoga djelovanja. Autorica Valjan Vukić (2013) tvrdi da se slobodnim vremenom osigurava odmor, razbibriga, a posebice razvoj cjelokupne ličnosti. Organizirano slobodno vrijeme ispunjeno izvannastavnim aktivnostima utječe na cjelokupno postignuće učenika, školski angažman te zadovoljstvo školom (Vidulin i Pejić Papak, 2018). Važno je djeci dati slobodu izbora i odlučivanja kako bi ih motivirali i pobudili interes u njima. Organizacija slobodnoga vremena ključna je za poticanje dječje samostalnosti i odgovornosti.

3. IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI

3.1. Pojam i zadaci izvannastavnih aktivnosti

Previšić (1987) ističe kako škola ne može ispuniti sve odgojne potrebe i očekivanja suvremenoga čovjeka, no otvaranjem škole prema vanjskim činiteljima i vraćanjem odgoja njegovoj društvenoj suštini smatralo se uvijek „pokazateljem dostignutoga stupnja demokratičnosti i podruštvljenosti njihova rada.“ Izvannastavnim slobodnim aktivnostima prethodili su „vanrazredni“ i „vanškolski“ rad učenika. Ti su nazivi bili preuzeti od sovjetskih pedagoga u vremenu poslije Drugoga svjetskog rata. U 1950-ima upotrebljavao se novi termin - slobodne aktivnosti učenika. Međutim, 1980. godine službeno se uvode nazivi izvanškolski i izvannastavni rad u Zakon i programske dokumente osnovnog i općeg odgoja i obrazovanja u SR Hrvatskoj i još su uvijek na snazi. Previšić (1987) tvrdi da je najprihvatljiviji naziv „izborne izvannastavne i izvanškolske slobodne aktivnosti“. Izbornost se odnosi na način na koji se učenici opredjeljuju za rad, a sloboda ukazuje na stil rada i mogućnost odlučivanja. Mjesto i vrijeme izvođenja aktivnosti ukazuje na izvannastavni ili izvanškolski karakter (Previšić, 1987). Cindrić (1992) definira izvannastavne aktivnosti (INA) kao „različite organizacijske oblike okupljanja učenika u slobodno izvannastavno vrijeme u školi, koje imaju pretežito kulturno-umjetničko, športsko, tehničko, rekreacijsko i znanstveno (obrazovno) obilježje.“ Cindrić (1992) navodi kako je jedan od glavnih ciljeva izvannastavnih aktivnosti zadovoljavanje stvaralačkih i rekreativnih potreba učenika te stjecanje kulture korištenja slobodnoga vremena na kvalitetan način. „Jedna od osnovnih specifičnosti izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti jest visok stupanj motivacije polaznika“ (Šiljković, Rajić i Bertić, 2007). Cindrić (1992) ističe kako je jedno od karakteristika izvannastavnih aktivnosti sama djelatnost pod koju spada svaki psihički ili fizički proces, što ovisi o samoj aktivnosti učenika. Previšić (1987) navodi da se izvannastavne aktivnosti ne identificiraju sa slobodnim vremenom „jer one nisu „oslobođene“ obvezatnosti školskoga rada, školskih zahtjeva i nužnosti izvršavanja istih.“ Njihova svrha jest odgoj za slobodno vrijeme, ali su i dio školskoga obveznoga rada. Nadalje, Cindrić (1992) naglašava da učenik koji sudjeluje u izvannastavnim aktivnostima nije samo pasivno biće koje reagira na vanjske podražaje, već aktivni sudionik, a time pospješuje vlastiti razvoj ličnosti. „Aktivnosti u kojima se učenici mogu angažirati izvan škole su: umjetničke škole (glazbene ili baletne), škole stranih jezika, razni sportski klubovi, kulturno-umjetnička društva, predmetno-znanstvena društva, klubovi mladih tehničara, radionice i slično“ (Valjan Vukić, 2016).

Zadatci izvannastavnih aktivnosti usmjereni su na sadržaje koji u redovnoj nastavi nisu obuhvaćeni detaljno i u cijelosti. Zadatci izvannastavnih aktivnosti su:

- „povezivanje, proširivanje i produbljivanje znanja, vještina i navika stečenih u nastavi i izvannastavnim aktivnostima
- stjecanje novih znanja, vještina i navika
- poticanje na društveno koristan, humanitarni i volonterski rad
- prepoznavanje darovitih učenika i učenika koji pokazuju pojačan interes za pojedino područje
- pobuđivanje znatiželje
- osposobljavanje za aktivno sudjelovanje u društvenom životu i njegovom civilnom i demokratskom razvoju
- poticanje dječjega stvaralaštva
- osposobljavanje za komunikaciju, interakciju i suradnju s drugima
- upoznavanje drugih i drugačijih
- učenje fleksibilnosti i toleranciji“ (Mlinarević i Brust Nemet, 2012:143).

Mlinarević i Gajger (2008) ističu da su izvannastavne aktivnosti uvijek planirane, sadržajno osmišljene i razvojno usmjerene pa čak i onda kada su u ulozi odmora i razbibrige. Izvannastavne aktivnosti uvijek imaju svoju svrhu iako su ponekad osmišljene u obliku dječje igre ili druge vrste razonode. Svakim sudjelovanjem u izvannastavnoj aktivnosti dijete uči i savladava nešto novo.

3.2. Struktura, vrste i programski sadržaji izvannastavnih aktivnosti u školi

Različiti kriteriji, objektivni razlozi i subjektivne želje (ne samo učenika, već i nastavnika) prisutni su kod strukturiranja slobodnih aktivnosti u školama. Aktivnosti usmjeravaju i koordiniraju nastavnici, a one „vode“ prema dječjim interesima i u skladu su s općim ciljem i zadacima odgoja u cjelini. Previšić (1987) navodi da se „nerijetko, također, polazi od strukture nastavnih predmeta, njihove tobožnje važnosti ili deficitarnosti.“ Nadalje ističe kako je svaka organizacijsko-strukturna podjela slobodnih aktivnosti relativna, jer „teško može odraziti dosljedno svu dinamičnost, bogatstvo sadržaja i odgojne mogućnosti tih djelatnosti.“ Još neki od kriterija koje navodi za strukturiranje i uvođenje izvannastavnih slobodnih aktivnosti su afinitet nastavnika, opterećenost njegove satnice, osobni interes i prestiž (Previšić, 1987).

„Karakteristike izvannastavnih aktivnosti, koje ih razlikuju od nastave, organizacijski gledano jesu te da se njihovo djelovanje ne odvija u razredima, već u posebno formiranim skupinama (učenici u njima iz različitih su razreda, različite dobi, pa i iz različitih škola), dok su često organizirane po srodnosti ili stručno sadržajnoj povezanosti“ (Šiljković i sur., 2007). Rad izvannastavnih aktivnosti odvija se u slobodno vrijeme učenika koje je uvijek izvan okvira redovne nastave, a način rada organiziran je prema načelima učeničkog samoupravljanja (nastavnik ili druga odgovorna osoba samo je savjetnik) (Puževski, 2002, 125-126). Cindrić (1992) navodi da se svi oblici izvannastavnih aktivnosti provode za vrijeme učenikova slobodnoga vremena, kojim učenik raspolaže nakon obavljanja svih drugih obveza, primjerice školskih, fizioloških, društvenih i sl.

Prema kriteriju učeničke preferencije slobodne se aktivnosti u osnovnoj školi dijele na:

1. sportsko-rekreativne
2. kulturno-umjetničke
3. znanstveno-predmetne
4. stručno-tehničke
5. proizvodno-ekonomske (Previšić, 1987).

Blažević, I. & Matijašević, B. (2021) došli su do podatka da su umjetničke aktivnosti najzastupljenije, što je vrlo poticajno s obzirom da su nedovoljno obuhvaćene u obveznom dijelu nastave.

Najčešći nazivi koji se mogu sresti u svakodnevnoj odgojno-obrazovnoj praksi slobodnih aktivnosti jesu: oblast, udruženje, društvo, klub, družina, zajednica, ogranak, zbor, sekcija, skupina, grupa, aktiv, organizacija, podmlaci i zadruge (Previšić, 1987).

Izvannastavne aktivnosti razlikuju se prema sadržajima i područjima ostvarivanja, a to su:

– „literarne, dramske, novinarske, filmske radionice, likovne radionice, organiziranje školskog radija i školskih novina, projekti – umjetnički stilovi i razdoblja (odjeća, komunikacija, obrasci ponašanja, prehrana, itd.), glazbeni projekti (prepoznavanje trajnih vrijednosti i kvaliteta u umjetničkoj glazbi i ostalim glazbenim pravcima, primjerice, pop, rock, jazz i dr.), zborsko pjevanje, itd.,

– prirodoslovno-matematičko područje, koje omogućuje iskustveno učenje i razmatranje odnosa, primjerice, čovjek i biljke, čovjek i životinje, pokusi iz kemije, kemija u okolišu, kemija u svakodnevnom životu, meteorologija, istraživanje uzroka i posljedica prirodnih nepogoda, kartografija, genetika, astronomija i sl.,

– športsko-zdravstveno-rekreacijsko područje koje se odnosi na stjecanje športskih vještina i sposobnosti (nogomet, košarka, odbojka, šah...), učenje društvenih plesova, folklor, ovladavanje vještinama i sposobnostima korektivne gimnastike, vježbama relaksacije i dr.,

– njegovanje nacionalne i kulturne baštine, koje se odnose na izradbu i realizaciju projekata o istraživanju zavičaja, etnologije, turističke kulture i sl.,

– očuvanje prirode i okoliša te zdravoga načina života – istraživanje zavičaja i očuvanje njegova okoliša, učenje o očuvanju okoliša, stjecanje kulture življenja u zdravom okolišu za zdrav okoliš,

– društveno-humanistički projekti i radionice (građanski odgoj i obrazovanje, prava djece i ljudska prava),

– učeničko zadrugarstvo – seosko gospodarstvo, domaćinstvo, pčelarstvo, osnovne tehnike kukičanja, vezenja, pletenja, uređenje školskih vrtova i sl.,

– tehničko stvaralaštvo (tehničke inovacije, tehnike modeliranja i građenja, maketarstvo, i dr.)“ (NN, 2006).

Valjan Vukić (2016) navodi da su „područja ostvarenja izvannastavnih aktivnosti: jezično-umjetničko, prirodoslovno-matematičko, športsko-zdravstveno-rekreacijsko, njegovanje

nacionalne i kulturne baštine, očuvanje prirode i okoliša i promicanje zdravog načina života, društveno - humanistički projekti, učeničko zadrugarstvo i tehničko stvaralaštvo.“

U Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi navodi se da se „izvannastavne aktivnosti organiziraju radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa.“ „Izvannastavne se aktivnosti planiraju školskim kurikulumom i godišnjim planom i programom rada neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školskoj ustanovi. One nisu obvezni dio učenikovog opterećenja, ali se mogu priznati učenicima kao ispunjavanje obveza u školi“ (NN, 2008).

Previšić (1987) navodi kako planiranje i programiranje rada izvannastavnih slobodnih aktivnosti nije nimalo lako ni jednostavno, već iziskuje solidno poznavanje društvenih, psiholoških, pedagoških, didaktičkih i stručno-sadržajnih dimenzija određene aktivnosti u školi. Sastavljanje programa slobodnih aktivnosti u školama uvelike je formalno, deklarativno i svedeno na oponašanje programskih sadržaja pojedinih nastavnih predmeta.

Načela programiranja rada u izvannastavnim slobodnim aktivnostima (Previšić, 1987) jesu:

- a) „Programski sadržaji trebaju u najvećoj mjeri biti odraz učeničkih želja. Učenici su smjeliji inicijatori i nositelji kreativnih ideja kada su neopterećeni nekakvim predrasudama, formalnim i oportunističkim stavovima u pogledu već poznatih oblika rada. Učenici bi trebali uz pomoć nastavnika izrađivati programe slobodnih aktivnosti.
- b) Nastava i izvannastavne aktivnosti trebaju biti programski povezani. O tome najveću brigu trebaju voditi nastavnici pri programiranju sadržaja izvannastavnih aktivnosti. Za rad i sudjelovanje u mnogim izvannastavnim aktivnostima prijeko je potrebno poznavanje određenih znanja iz redovne nastave.
- c) Program izvannastavnih aktivnosti treba odražavati kulturu životne zajednice i sredine. Previšić (1987) ističe kako se za nastavu kaže da je „srce, mozak i duša školskog rada“, a onda su izvannastavne aktivnosti „receptori, oči i uši koje gledaju u okolinu, koje dotiču život i sjedinjuju tako sliku doživljaja.“
- d) Programski sadržaji trebaju biti prilagođeni uvjetima rada određene škole. Razlike između programa izvannastavnih aktivnosti u različitim školama događaju se zbog određenih razloga, primjerice razlika između sela ili grada u kojem se škola nalazi, dana i sata održavanja slobodnih aktivnosti, kadrovskih mogućnosti u nekoj školi, opremljenosti škole materijalom i pomagalicama za rad, prirodnim uvjetima te socijalnom strukturom stanovništva.“

3.3. Pedagoške svrhe i ishodi izvannastavnih aktivnosti

U sklopu škole osim redovite nastave organiziraju se i izvannastavne aktivnosti koje odgovaraju interesima učenika, čime se otkrivaju učenikove posebne sklonosti. Izvannastavne aktivnosti poseban su oblik odgojno-obrazovnog rada s učenicima tijekom njihova slobodna vremena. Te se aktivnosti temelje na načelu slobodnog izbora. Učenici se slobodno opredjeljuju u skladu s programom škole. Kako Pejić Papak i Vidulin (2016) navode, važno je istaknuti da su izvannastavne aktivnosti poseban oblik rada u školama te da ju obogaćuju. Raznovrsnost sadržaja, programa, oblika i metoda rada izvannastavnih aktivnosti otvaraju vrata škole i njezine zajednice prema svemu što je okružuje: prema drugim školama, učenicima, učiteljima, prema stručnjacima i stručnim udrugama te na taj način omogućuju promidžbu učenika i učitelja. „Izvannastavne aktivnosti pridonose boljoj pripremi učenika za racionalno korištenje slobodnog vremena i imaju važnu preventivnu ulogu u sprečavanju raznih oblika devijantnog ponašanja mladih.“ (Pejić Papak i Vidulin, 2016). Autorice Mlinarević i Gajger (2008) u svom stručnom radu ističu kako škole imaju važnu ulogu u organiziranju slobodna vremena mladih te da suvremene škole trebaju „poticati iskustveno učenje, osobnu aktivnost i doživljaj vlastite vrijednosti i unutarnju motiviranost.“ Puževski (2002) navodi da se od izvannastavnih aktivnosti očekuje „pružanje mogućnosti za zadovoljenje posebnih interesa učenika u bavljenju nekom vrijednom aktivnošću za osobni razvoj, ali i za ispunjavanje slobodna vremena.“ Rad u aktivnostima organizira se u brojčano različitim formacijama učenika bez obzira koji razred polaze. Programi se provode tijekom cijele školske godine, a skupine su stalne. „Tijekom aktivnosti potiče se učenikovo aktivno sudjelovanje, timski rad, neposredno iskustvo, istraživanje, kritičko mišljenje i iznošenje ideja, prezentiranje u skupini te primjena naučenoga u novim situacijama.“ (Pejić Papak i Vidulin, 2016). Nola (2021) da je put do ostvarivanja suvremenog pedagoškog koncepta odgoja te put do stvaralačke ličnosti poticanje samoaktivnosti, samoinicijative i potvrđivanje u raznolikim sredinama i područjima rada i učenja. Cindrić (1992) ističe da se učenici osposobljavaju za „uočavanje, doživljavanje, vrednovanje i stvaranje kulturnih vrednota.“ „Izvannastavne aktivnosti moguće je pojedinačno vezati uz određene nastavne predmete ili neki internacionalni obrazovni projekt, također mogu imati i interdisciplinarni karakter te biti u funkciji socijalnog učenja, promoviranja i poticanja dječje igre te aktivnosti djelatno-proizvodnog karaktera“ (Mendeš, 2010). Valjan Vukić (2016) tvrdi da se učenici upoznaju sa sadržajima izvannastavnih aktivnosti kroz „izložbu likovnih, literarnih i raznih drugih radova, školskih listova, školskih i javnih nastupa i koncerata, nadalje objavom rezultata postignutih na natjecanjima te na unaprijed određenim danima predviđenim

da roditelji, učenici, učitelji i ostali zainteresirani upoznaju rad škole, poput Dana otvorenih vrata i Dana izvannastavnih aktivnosti.“ Programi izvannastavnih aktivnosti nisu strogo strukturirani, kao što je redovna nastava, stoga pružaju učenicima mogućnost da u rad unose nove teme i sadržaje koje učitelji nisu imali u planu ili ih „vide“ na drugi način (Valjan Vukić, 2016). Previšić (1987) ističe da nastavnik treba nastojati što manje „držati sve konce u svojim rukama“ kako bi slobodne aktivnosti ispunile jedan od temeljnih zahtjeva, a to je potreba da budu slobodne aktivnosti učenika, a ne nastavnika. Pejić Papak (2016) navodi da je učenik u poziciji da razmišlja o onome što čini jer je izravno uključen i usmjeren prema pažljivo odabranim aktivnostima te na taj način „stvora sustav logično povezanih znanja koja će moći primjenjivati u različitim životnim situacijama.“ Izvannastavne aktivnosti upotpunjuju okolinu u kojoj djeluju na razne načine. „Načini i metode realizacije trebaju biti radioničkoga, projektnoga, skupno-istraživačkoga, samoistraživačkog tipa odgojno-obrazovnog rada, jer takav način rada pridonosi suvremenosti obrazovanja“ (Pejić Papak i Vidulin, 2016) Pejić Papak i Vidulin (2016) ističu da se suvremenim strategijama rada u izvannastavnim aktivnostima također otkriva, potiče i prati rad darovitih učenika koje onda u tim okolnostima možemo brže i lakše identificirati te pravilno usmjeriti.

U konačnici izvannastavnim se aktivnostima potiče i razvija učenikova osobnost, originalnost i individualnost. Život učenika postaje bogatiji iskustvima, sretniji, a ostvaruju se i humane ideje te djela (Cindrić, 1992). „Neke od njih će se gasiti, neke mijenjati, javljati nove i moderne. Njihova zastupljenost i rasprostranjenost već danas pokazuje impozantan broj od više od stotinu posebnih vrsta, što ukazuje na bogatstvo ponude, mogućnosti i priliku da se učenicima udovolji u ispunjavanju njihovih stvaralačkih želja, sklonosti i sposobnosti.“ (Previšić, 1987). „Škole koje na prvo mjesto stave kreativnost svojih učenika umjesto bubanja mnoštva nepotrebnih činjenica imat će smisla dok će ostale biti sve više neučinkovite i često štetne za razvoj učenika, kao i cijelog društva“ (Dryden i Vos, 2001:187). Nola (2021) navodi da je kreativni odgoj ostvariv jedino ako se stvori klima povjerenja i suradnje između odraslih (roditelji, nastavnici, voditelji) i djece. Samo se tako u mladom biću može potaknuti kreativan proces. Blažević (2016) također ističe važnost zajedničke suradnje roditelja i škole pri osmišljavanju izvannastavnih aktivnosti koje će potaknuti socijalne interakcije među učenicima.

Pejić Papak i Vidulin (2016) navode da se sudjelovanjem u izvannastavnim aktivnostima (unutar poticajnoga pedagoškoga ozračja) „stvara ozračje zajedništva i kreativnosti, razvija se otvorenost za primanje novih spoznaja te potiče senzibilitet za poimanje svijeta oko sebe što rezultira pozitivnim ishodima.“

Durlak i Weissberg (2007) došli su do zaključka, na osnovi analize 73 izvannastavna programa o socijalnom razvoju vještina djeteta, da se sposobnosti djece koja su polaznici izvannastavnih aktivnosti znatno poboljšavaju u sljedeća tri područja:

1. razlučivanju i iskazivanju osjećaja i stajališta
2. lakšoj i boljoj prilagodbi ponašanja
3. značajnom poboljšanju uspjeha u školi.

Različiti su autori povezali pozitivne ishode s određenim interesnim aktivnostima:

- Hansen, Larson i Dworkin (2003), O'Neill (2005) te Fredricks i Eccles (2006 a, b) navode da sudjelovanje u umjetničkim aktivnostima pridonosi radu na vlastitom identitetu

- Hansen i sur. (2003) tvrde da uključivanje u sportske aktivnosti pridonosi emocionalnom razvoju i preuzimanju inicijative, što uključuje postavljanje ciljeva, napor, rješavanje problema i upravljanje vremenom

- Hansen i sur. (2003) također navode da aktivnosti povezane s društvenim programima u suradnji s okolinom pridonose visokoj stopi iskustava u vezi s vodstvom, prosocijalnim normama i razvojem veze s zajednicom

- Flanagan (2004) navodi da uključivanje u volonterske aktivnosti jača intrinzične radne vrijednosti i potiče veću predanost društvenim aktivnostima.

Nužno je da izvannastavne aktivnosti imaju pedagošku svrhu, a samim tim i ishod jer su direktno povezane sa školom te nastavnim planom i programom. Izvannastavnim se aktivnostima potiču vrijednosti kod djece koje je teže postići redovnom nastavom, primjerice empatija, intrinzična motivacija i slično.

4. IZVANŠKOLSKE AKTIVNOSTI

Hrvatska enciklopedija definira izvanškolske aktivnosti kao „djelatnosti učenika izvan škole što ih organiziraju različite ustanove, udruge, privatne tvrtke, klubovi te pojedinci radi zadovoljenja pojedinačnih potreba djece i mladeži, a koje se ne mogu ostvariti u redovitoj školi“ (Hrvatska enciklopedija, 2021). U Hrvatskoj enciklopediji (2021) također se navodi da izvanškolske aktivnosti, osim što nude zabavne i rekreativne sadržaje, pružaju mogućnosti dodatnoga stjecanja znanja i vještina (kao što su učenje stranih jezika, umjetničko, glazbeno i sl. obrazovanje), koje redovito školovanje ne pruža u dovoljnoj mjeri. Cindrić (1992:51) definira izvanškolske aktivnosti (IŠA) kao „različite organizacijske i programske oblike okupljanja učenika u društvima, klubovima i drugim institucijama izvan škole.“ Učenici zadovoljavaju vlastite potrebe i interese tako što se pridruže određenom programu rada. Izvanškolske aktivnosti ostvaruju određene programe rada i tako pedagoški utječu na djecu i mlade koji u njima zadovoljavaju svoje interese i potrebe (Valjan Vukić, 2013). Cindrić (1992) navodi da se na taj način ostvaruje pedagoški utjecaj na program rada, praćenje aktivnosti i samo napredovanje učenika. Valjan Vukić (2013) navodi da „izvanškolske aktivnosti predstavljaju poveznicu između škole i društvene sredine te da učenikov angažman u njima djeluje dodatno na afirmaciju učenika, budući da se aktivnost priznaje kao da je ostvarena u školi.“ Izvanškolske aktivnosti, zajedno s izvannastavnim aktivnostima, obogaćuju školu sadržajno za onoliko, koliko učenika sudjeluje u njima (Cindrić, 1992). Nema velike razlike između izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti, čak ni po mjestu izvedbe jer izvanškolske aktivnosti znaju biti organizirane u školskoj ustanovi (Paravina, 1981). Izvannastavne aktivnosti organizira sama škola, a izvanškolske aktivnosti organiziraju druge društvene organizacije, nekada i u suradnji sa školom. Puževski (2002) navodi da se izvanškolske aktivnosti odvijaju u izvannastavno slobodno vrijeme, u prostorijama škole ili u prostorima nekih određenih organizacija. Učenici se okupljaju s mladima (a u područnim školama i sa starijim učenicima koji su na nastavi u centralnoj školi), ali i odraslima (roditelji učenika) iz okoline (Puževski, 2002). Paravina (1981) navodi da škola treba poznavati, prihvaćati i pratiti ostvarivanje programa izvanškolskih aktivnosti, bez obzira tko je organizator tih aktivnosti. Na taj se način učeniku izvanškolska aktivnost priznaje kao sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa, kao i izvannastavna aktivnost. Organiziranjem izvanškolskih aktivnosti obogaćuje se opći odgoj i obrazovanje jer u njihovom ostvarivanju sudjeluju i drugi razni društveni faktori (Paravina, 1981). Nola (2021) ističe da pri razmišljanju o izvanškolskom odgoju (slobodnom vremenu) moramo misliti na cjelovitost života i na jedinstvo svih odgojno-obrazovnih

institucija, situacija i utjecaja jer škola, obitelj, slobodno vrijeme te uža društvena okolina ne postoje sami za sebe, već su isprepleteni.

Paravina (1981) navodi da izvanškolske aktivnosti, kao i izvannastavne moraju biti utemeljene na osnovama učeničkog samoupravljanja. Učenici bi trebali biti glavni realizatori programa aktivnosti. Izvanškolske aktivnosti koje Valjan Vukić (2013) navodi, a u kojima se učenici mogu angažirati su: umjetničke škole (glazbene ili baletne), škole stranih jezika, razni sportski klubovi, kulturno-umjetnička društva, predmetno-znanstvena društva, klubovi mladih tehničara, radionice i sl.

Puževski (2002) navodi da izvanškolske aktivnosti obuhvaćaju:

- a) „odgojno-obrazovno djelovanje škole u izvanškolsko vrijeme s učenicima, ali i drugima zainteresiranima (mladima i narodom) iz okoline (biblioteke, glazba, šport, tečajevi jezika, informatika, ekologija),
- b) odgojno-obrazovno djelovanje s učenicima u organizaciji drugih društvenih zajednica i organizacija (amaterstvo različitih vrsta),
- c) zajedničko (suradničko) organiziranje škole i drugih organizatora društvenog života mladih (i drugih iz okoline) u slobodno vrijeme.“

Puževski (2002) također ističe da bi izvanškolske aktivnosti trebale biti karakteristične za određeni kraj, primjerice vatrogastvo, poljoprivreda, zadrugarstvo, veslaštvo, planinarstvo i dr. No, to ne znači da ne treba poticati i neke druge društvene angažmane poput ekoloških sadržaja, područja tehnike i sl.

Cindrić (1992) tvrdi da osnovna škola priznaje izvanškolske aktivnosti kao „ravnopravnu zamjenu“ za izvannastavne aktivnosti, ako se odvijaju i ostvaruju u dogovoru sa školom te pridonose zadaći odgoja i obrazovanja. Time je učenicima omogućeno da se ne moraju uključivati u određenu izvannastavnu aktivnost, ako sudjeluju u izvanškolskoj („*Izvanškolske aktivnosti*“). Učenici koji sudjeluju u programima aktivnosti izvan škole te postižu natprosječne rezultate imaju mogućnost sudjelovati povremeno u posebnim događajima koje škola organizira tijekom školske godine povodom raznih manifestacija, jubileja, natjecanja, susreta, smotri itd. (Cindrić, 1992). Također, ti isti učenici čak mogu biti i demonstratori u nastavi u području u kojem se osobito zalažu.

Organizatori izvanškolskih aktivnosti zajedno sa školom ostvaruju svoje aktivnosti na načelu dobrovoljnosti te programske i organizacijske fleksibilnosti (Cindrić, 1992). Izvanškolske aktivnosti 1992. godine uglavnom su provodile sljedeće institucije i društva (Cindrić, 1992): Narodna tehnika, Crveni križ, Društvo „Naša djeca“, Savez izviđača, Ferijalni savez, Muzička omladina, športska društva, kulturno-umjetnička društva, centri za stvaralaštvo mladih, stručna društva, organizacije javnoga priopćavanja i drugi, a danas su to najčešće umjetničke škole (glazbene ili baletne), škole stranih jezika, razni sportski klubovi, kulturno-umjetnička društva, predmetno-znanstvena društva, klubovi mladih tehničara, radionice i slično (Valjan Vukić, 2016). Cindrić (1992) navodi da škola može ustupiti svoje prostore i opremu društvima ili klubovima za provođenje programa izvanškolskih aktivnosti ukoliko smatra da ti isti programi imaju određenu vrijednost u odgoju i obrazovanju učenika, ali i da nema tehničkih, financijskih i drugih prepreka.

Valjan Vukić (2013) ističe kako su izvanškolske aktivnosti, uz izvannastavne, jedan od najboljih načina provođenja slobodnoga vremena. Martinčević (2010) u svom istraživanju na uzorku od 108 učenika dolazi do podatka da je 45% njih uključeno u određenu izvanškolsku aktivnost. Izvanškolska aktivnost mora biti zabavna i zanimljiva djetetu te je ono mora svojevremeno odabrati (Valjan Vukić, 2013). Zainteresiranost djeteta ključna je za njegov razvoj, motivaciju i daljnji napredak. Intrinzična motivacija je dugoročna i nužna za trajne rezultate na svim životnim poljima, dok ekstrinzična donosi samo privremena poboljšanja. i Roditelji mogu predložiti neke aktivnosti i na taj način potaknuti djecu na razmišljanje kojom bi se aktivnosti mogli baviti u slobodno vrijeme. Valjan Vukić (2013) tvrdi da se nerijetko događa da su roditelji ti koji odlučuju koja je aktivnost najbolji odabir za njihovo dijete i stoga očekuju „vrhunske natjecateljske rezultate od njih.“ Roditelji moraju savjetovati svoje dijete pri odabiru aktivnosti, no ipak dijete mora odlučiti čime se želi baviti. Dijete će onda biti više motivirano jer će se baviti onim što voli. Jedno od istraživanja pokazalo je da učenici visoko procjenjuju vlastite socijalne vještine i vršnjačku prihvaćenost pri sudjelovanju u zajedničkim aktivnostima, ako te aktivnosti imaju suradnički, a ne natjecateljski karakter (Buljubašić Kuzmanović, V. & Blažević, I., 2015. prema Uzelac i sur., 1997). Sami natjecateljski rezultati imaju određenu važnost, ali nisu najvažniji i ne smiju djetetu predstavljati opterećenje.

Paravina (1981) navodi da Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju ističe kako odgoj i obrazovanje učenika trebaju biti sastavni dio izvanškolskih aktivnosti. Izvanškolske aktivnosti organiziraju se radi socijalizacije mladih, njihova samoupravnoga organiziranja i angažiranja; pravovremenog otkrivanja, usmjeravanja i razvijanja individualnih sposobnosti, sklonosti i

talenata te aktivnog odmora, igre i razonode. Na taj se način mladi uspješnije uključuju u društveni i kulturni život sredine u kojoj žive.

Zakon još navodi da se izvanškolske aktivnosti odvijaju na načelu dobrovoljnosti te programske i organizacijske fleksibilnosti. Konkretno programe i druge aktivnosti bliže utvrđuje organizacija koja ostvaruje te aktivnosti.

Organizatori izvanškolskih odgojno-obrazovnih aktivnosti mogu biti: osnovne škole, društveno-političke zajednice, mjesne zajednice, samoupravne interesne zajednice, društvene organizacije koje rade s djecom i za djecu te druge organizacije i udruženja. Danas su to najčešće različite sportske udruge i klubovi te likovne i dramske skupine. Organizatori aktivnosti mogu osnivati posebne centre npr. za sportski odgoj djece i omladine, za kulturu i umjetnost, za odmor i rekreaciju, za tehničku kulturu te druge specijalizirane centre i centre polivalentnog karaktera. Organizacije su dužne surađivati s osnovnim školama radi ostvarivanja programa od zajedničkog interesa koji im je povjeren za provođenje (Paravina, 1981).

5. ŠKOLSKI USPJEH

Nikčević-Milković (2019) navodi da se školsko postignuće ili školski uspjeh učenika često izjednačuje s pojmovima „školskog učinka, školske kompetencije, školske sposobnosti i sl. pa se onda i na različite načine operacionalizira.“ Školski se uspjeh odnosi na ishod obrazovanja. Bilić (2016) tvrdi da se pod pojmom školskoga uspjeha najčešće misli na školski uspjeh izražen kvantitativno te da roditelji i djeca skoro pa uvijek priželjkuju prosjek 5,0. Time se zanemaruje kvaliteta znanja i razvoj dječjih potencijala (Bilić, 2016). Vrednovanje školskoga uspjeha provodi se različitim postupcima kao što su npr. procjenjivanje, testiranje ili mjerenje, a redovito se prikupljaju i podaci koji se temelje na kvalitativnim uvidima (Nikčević-Milković, 2019).

De Corte (2000) navodi da je općenito moguće razlikovati barem tri skupine obrazovnih ishoda:

- a) „usvajanje znanja koje treba biti dobro organizirano i lako dostupno
- b) usvajanje strategija rješavanja i analiziranja problema, metakognitivnih strategija i strategija samoregulacije
- c) usvajanje pozitivnih stavova, uvjerenja i emocija.“

Nikčević-Milković (2019) navodi da je prosjek ocjena važan prediktor školskoga uspjeha u osnovnim i srednjim školama, ali i na fakultetu te da su se ocjene na fakultetu pokazale prediktorom uspjeha na poslu. Obrazovni se ishodi mogu uzimati u obzir na individualnoj razini gledajući prosjek ocjena te na grupnoj razini pomoću prosjeka ocjena jednoga ili više razreda, prosjeka ocjena škole, broja izostanaka i sl. (Nikčević-Milković, 2019). Ivić i Matešić (2009) navode da školski uspjeh ima važan utjecaj u životu pojedinca. Vrdoljak i sur. (2018) navode da školski uspjeh izravno utječe na nastavak školovanja, sami odabir škole, studija, a time i zanimanja. Biti (1986) navodi da školski uspjeh postaje značajan oslonac pri stvaranju slike o sebi. Bilić (2016) navodi da se uspjeh u školi percipira kao prvi korak k ostvarenju kvalitetnijeg života i blagostanja.

Školski uspjeh definiran je vanjskom i unutarnjom perspektivom. Vanjska se perspektiva odnosi isključivo na akademski uspjeh, na sami prosjek ocjena, dok se unutarnja perspektiva odnosi na unutarnji doživljaj i osjećaje djece te na „subjektivnu procjenu vlastitog uspjeha na akademskom, osobnom i interpersonalnom planu“ (Bašić i Krančelić-Tavra, 2004, prema Buljubašić-Kuzmanović i Botić, 2011). Često roditelji, nastavnici, a na kraju i učenici uzimaju u obzir samo vanjsku perspektivu školskoga uspjeha prikazanu brojevima. No, postoje različiti

faktori koji utječu na konačnu ocjenu. Važno je razgovarati s djetetom i vidjeti kako se ono osjeća i što misli o vlastitom znanju i uspjehu. Ocjena kao broj jest važna, ali ne i najvažnija. Opisne ocjene pomažu uvelike roditeljima i djeci kako bi uvidjeli jake strane, a poboljšali slabije.

Macuka i Burić (2015) navode da na školski uspjeh adolescenata utječu osobni faktori, ali i mnogi činitelji iz njihove okoline, kao što su obitelj, škola i vršnjaci. U njihovom istraživanju školskoga uspjeha učenika sedmih i osmih razreda rezultati pokazuju da na školski uspjeh značajno utječe dimenzija temperamenta samokontrola, pri čemu djeca koja imaju više razine samokontrole imaju bolji školski uspjeh. Nadalje, rezultati su pokazali da je školski uspjeh dječaka značajno povezan i s emocionalnom regulacijom. Dječaci koji uspješnije reguliraju vlastite emocije imaju i bolji školski uspjeh. Problemi u prilagodbi negativno utječu na školski uspjeh, i kod dječaka i kod djevojčica (Macuka i Burić, 2015). Djeca koja navode probleme internaliziranog i eksternaliziranog tipa imaju lošiji školski uspjeh. Macuka i Burić (2015) ističu još kako su sve dimenzije roditeljskog ponašanja značajno povezane sa školskim uspjehom. Bolji školski uspjeh imaju i djevojčice i dječaci kojima majke iskazuju prihvaćanje. Zatim, djevojčice koje osjećaju prihvaćanje i s očeve strane te dječaci i djevojčice koji percipiraju slabiju majčinu i očevu kontrolu te manji stupanj njihova odbacivanja, također imaju bolji školski uspjeh. Dautović (1999) nadopunjuje s rezultatima svog istraživanja koji ukazuju na to da učenici koji imaju značajno češće loše odnose među roditeljima, lošu kućnu situaciju (u smislu stalnih napetosti i svađa), neprihvatljiv način komuniciranja, slabu emocionalnu povezanost između članova obitelji, te rijetku suradnju roditelja sa školom imaju i loš školski uspjeh.

Kao što je prethodno u tekstu navedeno, razni su čimbenici koji utječu, pozitivno ili negativno, na školski uspjeh. Važnu ulogu imaju i roditelji djece, pogotovo u ranijim fazama djetetova razvoja. Dijete treba biti motivirano i treba se truditi kako bi bilo što uspješnije, no ne smije biti opterećeno time. Roditelji i nastavnici trebaju što više razgovarati s djecom i dati im razloge zašto je neko znanje važno i kako je onda primjenjivo u praksi. Na taj se način postiže intrinzična motivacija kod učenika. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti ključan su faktor u motivaciji djeteta. Ipak, one mogu i sniziti učenikov školski uspjeh.

6. ODNOS ŠKOLSKOG USPJEHA I IZVANNASTAVNIH I IZVANŠKOLSKIH AKTIVNOSTI

6.1. Pozitivan odnos školskoga uspjeha i izvannastavnih te izvanškolskih aktivnosti

Istraživanja pokazuju da umjereno sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima pozitivno utječe na odnose s vršnjacima te promiče osjećaj pripadnosti školi (Knifsend i Graham, 2012 prema Seow i Pan, 2014).

Mehus (1932) navodi da je u svom istraživanju došao do zaključka da studenti koji najviše sudjeluju u aktivnostima na fakultetu imaju bolje ocjene iz predmeta od onih koji uopće ne sudjeluju u tim aktivnostima.

Fujita (2005) proveo je istraživanje na određenom uzorku učenika osnovnoškolskog uzrasta te došao do zaključka da izvannastavne i izvanškolske aktivnosti utječu pozitivno na školski uspjeh ovisno o vrsti aktivnosti. Dakle, prema njegovom istraživanju atletika, gledanje televizije i volontiranje poboljšavaju školski uspjeh, dok glazbene aktivnosti ne poboljšavaju.

Mnoga su istraživanja usmjerena isključivo na angažman u srednjoškolskim sportskim aktivnostima te rezultati takvih istraživanja pokazuju da sportaši imaju veću ambiciju za obrazovanje od onih koji se ne bave sportom (Wells i Picou, 1980; Hartzell i Picou, 1979 prema Haensly i sur., 1985).

Silliker i Quirk (1997) navode da izvannastavne i izvanškolske aktivnosti ne ugrožavaju školski uspjeh, već ga jedino mogu poboljšati.

Utvrđeno je da natjecateljske aktivnosti potiču razvoj natjecateljskog duha i drugih vrijednosti važnih za školsko postignuće (Hartzell i Picou, 1979 prema Haensly i sur., 1985). Natjecateljski duh snažno utječe na prosjek ocjena jer intrinzično motivira učenike. Imaju želju biti bolji i sposobniji te se žele dokazati pred svima, a time se više i trude te poboljšavaju ocjene.

Broh (2002) navodi tri načina na koja sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima povećava školski uspjeh:

1. Sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima pomaže učenicima da razviju životne vještine i osobine kao što su snažna radna etika, samopoštovanje, ustrajnost i lokus kontrole (percepcija kontrole vlastitog života). Sve nabrojane vještine i osobine pridonose pozitivnim akademskim ishodima.

2. Sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima osnažava učenikov društveni status te im osigurava mjesto u vodećoj grupi akademski orijentiranih kolega vršnjaka, čime se postiže bolji školski uspjeh.
3. Sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima omogućava učenicima bolju interakciju s vršnjacima i školom u globalu. Na taj se način grade i učvršćuju društvene veze te razvija društveni kapital.

McNeal (1999) navodi da je angažiranost učenika u izvannastavne i izvanškolske aktivnosti povezana s: povećanom razinom ljudskoga kapitala (npr. vještinama, godinama završenog školovanja te razinama postignuća), kulturološkim kapitalom (specifični stavovi i vrijednosti, odnos prema umjetnosti i književnosti), društvenim kapitalom (npr. proširena mreža društvenih odnosa, pristup aktivnostima koje su pod nadzorom odraslih) i osobnim razvojem.

Bakoban i Aljarallah (2015) u svom istraživanju dolaze do zaključka da je prosjek ocjena bolji kod učenika koji sudjeluju u izvannastavnim i/ili izvanškolskim aktivnostima nego kod onih koji ne sudjeluju. Rezultati su pokazali još da sudjelovanje u slobodnim aktivnostima ne utječe na broj sati provedenih za obavljanje školskih obveza ili učenja. Dakle, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti ne sprječavaju učenike da uče (Bakoban i Aljarallah, 2015).

Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti pomažu u razvijanju discipline i motivacije, ali i u dobivanju nekakvih društvenih priznanja koja podižu samopouzdanje (Holland i Andre, 1987 prema Seow i Pan, 2014). Nadalje, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti poboljšavaju samopoimanje, što zauzvrat utječe pozitivno na školski uspjeh (Marsh, 1992; Valentine i sur., 2002 prema Seow i Pan, 2014).

Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti djeluju pozitivno na školski uspjeh na način da pružaju sljedeće mogućnosti adolescentima (Eccles i sur.; McNeal, 1999 prema Rees, 2008):

- a) stjecanje i vježbanje socijalnih, tjelesnih i intelektualnih vještina
- b) pridonosenje zajednici u kojoj žive te razvijanje osjećaja pripadnosti
- c) biti član priznate društvene grupe koju zajednica cijeni
- d) uspostavljanje društvenih odnosa s vršnjacima i odraslima koji im mogu pomoći u kriznim situacijama
- e) iskustvo i suočavanje s normalnim adolescentskim životom.

Sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima potiče osobu na samoinicijativne radnje kao što su postavljanje osobnih ciljeva, vrednovanje što je potrebno za ostvariti vlastite ciljeve te aktivno stjecanje sposobnosti i izvora potrebnih za ostvarenje ciljeva (Larson, 2006 prema Seow i Pan, 2014).

Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti djeluju kao zaštitni čimbenik u razvijanju otpornosti pružajući učenicima nova okruženja za samootkrivanje, otvarajući im mogućnosti za nova postignuća te dajući im važne i smislene uloge u njihovim školskim zajednicama (Lewis, 2004 prema Seow i Pan, 2014). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti podižu učenikovo samopoštovanje i samoučinkovitost te ih motiviraju da se trude postići što bolje rezultate u školi i izgraditi društvene odnose (Lewis, 2004 prema Seow i Pan, 2014). Učenici su motivirani i trude se postići što bolji školski uspjeh zahvaljujući osjećaju pripadnosti školi.

Učenici koji osjećaju pripadnosti školi više su zainteresirani za školu, više su motivirani, manje anksiozni te pokazuju poboljšanu školsku izvedbu (Osterman, 2000 prema Seow i Pan, 2014).

Slobodne aktivnosti pružaju učenicima šest domena iskustvenoga učenja koje mogu dovesti do pozitivnih akademskih ishoda (Hansen i sur., 2003 prema Seow i Pan, 2014):

- a) lakše razvijanje identiteta zahvaljujući novim iskustvima
- b) pružanje konteksta za poticanje osobne inicijative
- c) razvoj emocionalnih, spoznajnih i tjelesnih vještina
- d) gradnja društvenih veza s drugima pomoću timskoga rada i razvijanja socijalnih vještina
- e) poticanje interpersonalnih odnosa
- f) širenje društvenih mreža s vršnjacima, ali i odraslima jer su oni izvor društvenog kapitala.

Eccles i sur. i McNeal (1998, prema Rees, 2008) povezuju izvannastavnu i izvanškolsku aktivnost s:

1. većim obrazovnim postignućem
2. povećanom kvalitetom posla kasnije u životu
3. povećanim angažmanom u politici
4. kontinuiranim sudjelovanjem u volonterskim aktivnostima
5. boljim mentalnim zdravljem u odrasloj dobi.

Zatim, sudjelovanje u izvannastavnim te izvanškolskim aktivnostima dovodi do pozitivnih ishoda kao što su (Elder i Conger, 2000; March i Kleitman; 2002, Youniss, McLellan; i Yates, 1999; sve prema Eccles i sur.; Marsh, 1992; McNeal; Otto i Awin, 1977; Picou, 1978; Spady, 1980; Jable, 1986; Laughlin, 1978; sve prema Silliker i Quirk, 1997 prema Rees, 2008):

- a) povećanje samopouzdanja
- b) viši prosjek ocjena
- c) bolji angažman u školi
- d) redovitije pohađanje nastave
- e) aspiracije za više obrazovanje i karijeru.

Rees (2008) navodi da je neosporna prednost sudjelovanja u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima povećani školski uspjeh. Uspjeh se pripisuje pozitivnim odnosima s vršnjacima i odraslima koje su sudionici ostvarili. Takvi odnosi potiču školski uspjeh i napredovanje te želju za daljnjim obrazovanjem, a smanjuju i rizična ponašanja.

Pravi odabir izvannastavnih i/ili izvanškolskih aktivnosti definitivno će pokazati pozitivne učinke na učenikovu cjelokupnu školsku izvedbu i uspjeh. Dijete se uči kako pravilno rasporediti vrijeme i organizirati privatne i školske obveze.

6.2. Negativan odnos školskoga uspjeha i izvannastavnih te izvanškolskih aktivnosti

Osim pozitivnog utjecaja na školski uspjeh, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti mogu također utjecati i negativno. Istraživanja su pokazala da što učenici više vremena provedu baveći se izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima to se više udaljavaju od drugih ljudi te imaju manje vremena za obavljanje školskih dužnosti (Fredricks i Eccles, 2010 prema Seow i Pan, 2014). Utvrđeno je da se školski uspjeh snižava što je veći intenzitet bavljenja izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima jer je učenicima stresno izbalansirati mnogobrojne izvannastavne aktivnosti s redovnom nastavom (Fredricks 2012 prema Seow i Pan, 2014). Vrijeme provedeno sudjelujući u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima jest u obrnuto proporcionalnom odnosu sa školskim postignućem (Marsh i Kleitman, 2002 prema Seow i Pan, 2014). Bavljenje izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima negativno utječe na školsko postignuće jer učenici troše više vremena na slobodnovremenske aktivnosti nego na školske obveze (Coleman, 1961 prema Seow i Pan, 2014). Mehus (1932) navodi da je jedna od najčešćih pritužbi, kada su u pitanju izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, da učenik koji aktivno sudjeluje u takvim aktivnostima postiže loše rezultate u svom redovitom školovanju. Učenici koji provode puno vremena sudjelujući u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima nemaju dovoljno vremena za pisanje domaćega rada što negativno utječe na školski uspjeh (Porter, 1991 prema Seow i Pan, 2014). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti negativno utječu na školsku izvedbu i uspjeh jer zahtijevaju mnogo vremena, a to je vrijeme moglo biti utrošeno za obavljanje školskih obveza (Camp, 1990; Coleman, 1961; Joekel, 1985; Marsh, 1992; Marsh and Kleitman, 2002; Porter, 1991 prema Seow i Pan, 2014). Sabuj, Datta i Rafiq (2018) u svom su istraživanju dobili rezultate koji upućuju na to da izvannastavne i izvanškolske aktivnosti nemaju značajan učinak na školski uspjeh.

Sabuj i sur. (2018) proveli su istraživanje na određenom uzorku studenata u Bangladešu te su ustanovili da izvannastavne/izvanškolske aktivnosti koje su društvenog tipa imaju negativan utjecaj na akademski uspjeh ako se gleda prosjek ocjena. Nadalje, ustanovili su da izvannastavne i izvanškolske aktivnosti koje su sportskog, kulturnog ili političkog tipa nemaju značajan utjecaj na prosjek ocjena. Njihovo istraživanje sugerira da prekomjerno bavljenje izvannastavnim aktivnostima može dovesti do lošeg akademskoga uspjeha.

Haensly i sur. (1985) navode da unatoč pozitivnim korelacijama sudjelovanja u izvannastavnim te izvanškolskim aktivnostima sa školskim uspjehom veća aktivnost sudjelovanja ne utječe na poboljšanje ocjena.

Ishodi su sudjelovanja u izvannastavnim te izvanškolskim aktivnostima ponekad negativni, primjerice povećana izoliranost od vršnjaka i ovjekovječenje nekih rodni predrasuda (Connell i sur., 1982; Kessler i sur., 1985 prema McNeal, 1999).

Druga su istraživanja pokazala da količina vremena provedenog na izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima utječe pozitivno na rezultate standardiziranih testova kojima se mjeri školsko postignuće, no ako je sudjelovanje na izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima na najvišoj razini rezultati se testova dramatično pogoršavaju (Cooper i sur., 1999 prema Seow i Pan, 2014).

Threshold Framework pretpostavlja da povezanost između sudjelovanja u izvannastavnim te izvanškolskim aktivnostima i obrazovnih ishoda nalikuje obrnutoj funkciji u obliku slova U. Obrazovni se ishodi povećavaju na niskim i umjerenim razinama sudjelovanja u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, a onda se snižavaju pri najvišim razinama sudjelovanja (Marsh, 1992; Fredricks, 2012 prema Seow i Pan, 2014).

Prema Threshold Framework-u učenicima ostaje premalo vremena za obavljanje školskih aktivnosti zbog pretjeranog zalaganja i izdvajanja vremena za obavljanje izvannastavnih te izvanškolskih aktivnosti, a slično navodi i Zero-Sum Framework (Marsh, 1992 prema Seow i Pan, 2014).

Što je veći intenzitet sudjelovanja u izvannastavnim te izvanškolskim aktivnostima, školska izvedba je lošija. Razlog tomu jest što je učenicima stresno i zahtjevno izbalansirati višestruke slobodne aktivnosti s školskim obvezama, a to utječe negativno na školski uspjeh (Fredricks 2012 prema Seow i Pan, 2014).

Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti imaju i svoje negativne strane. Pretjerani intenzitet sudjelovanja, prevelika očekivanja roditelja, trenera i sl. opterećuju dijete i stvaraju nezadovoljstvo. Narušava se kvaliteta života, ocjene te školsko postignuće.

7. ZAKLJUČAK

Mnogi autori ističu važnost slobodnoga vremena, posebice kod mladih. Važno je da slobodno vrijeme bude ispunjeno kvalitetnim aktivnostima, jer inače može dovesti do neprihvatljivih i rizičnih ponašanja pa čak i ovisnosti. Istraživanja su pokazala da se mladi u svoje slobodno vrijeme najčešće bave sportskim aktivnostima i digitalnim sadržajima na internetu i pametnim uređajima. Različiti autori tvrde da je slobodno vrijeme pedagoški problem te da bi škola trebala pomoći mladima da što kvalitetnije organiziraju vlastito slobodno vrijeme. Izvannastavne aktivnosti jedan su od načina provođenja slobodnoga vremena kod mladih. Njihova zadaća jest produbljivati znanja, razvijati interese za društveno koristan rad, pobuđivati znatiželju, poticati stvaralaštvo, učiti fleksibilnosti i dr. Izvannastavne aktivnosti dijele se na: sportsko-rekreativne, kulturno-umjetničke, znanstveno-predmetne, stručno-tehničke i proizvodno-ekonomske, a planiraju se školskim kurikulumom i godišnjim planom i programom rada neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školskoj ustanovi. Izvanškolske aktivnosti obuhvaćaju sve djelatnosti učenika koje se provode izvan škole, a organiziraju se radi zadovoljenja individualnih potreba djece i mladih. Škola bi trebala poticati učenike da se uključe u izvanškolske aktivnosti jer su one ravnopravna zamjena za izvannastavne. Organizatori izvanškolskih aktivnosti određuju politiku, sredstva i mjerila izvođenja aktivnosti. Nadalje, pri sudjelovanju u slobodnim interesnim aktivnostima učenici ne smiju zaboraviti na školske obveze koje imaju. Školski je uspjeh jednako važan kao i kvalitetno slobodno vrijeme. Školski se uspjeh definira kao ishod obrazovanja, a izvannastavne i izvanškolske aktivnosti na njega mogu utjecati pozitivno ili negativno. Neka su istraživanja pokazala da sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima osnažava osjećaj pripadnosti školi te pozitivno utječe na odnose s vršnjacima, što rezultira dobrim školskim uspjehom. Također, istraživanja na određenom uzorku studenata ukazuju da oni studenti koji sudjeluju u nekoj vrsti aktivnosti imaju bolje rezultate i ocjene od onih koji ne sudjeluju ni u jednoj aktivnosti. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti prema ovakvim istraživanjima dovode do višeg prosjeka ocjena, boljeg angažmana u školi te aspiracije za daljnje obrazovanje i karijeru. Druga pak istraživanja ukazuju na negativan utjecaj sudjelovanja u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima na školsko postignuće. Rezultati ukazuju na to da učenici imaju manje vremena za obavljanje školskih obveza što utječe negativno na školski uspjeh. Školski se uspjeh snižava što je veći intenzitet bavljenja izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Istraživanja su pokazala da je učenicima stresno balansirati aktivnosti i redovnu nastavu i obveze koje ona uključuje. Također, učenici koji provode puno vremena na slobodnim interesnim aktivnostima nemaju dovoljno

vremena za pisanje domaćega rada što snižava prosjek ocjena. Prema Threshold Frameworku (Marsh, 1992; Fredricks, 2012 prema Seow i Pan, 2014) umjereno sudjelovanje u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima utječe pozitivno na školski uspjeh, no školski se uspjeh ipak snižava pri najvišim razinama sudjelovanja. Dakle, idealno bi bilo kada bi mladi pronašli ravnotežu između izvršavanja školskih obveza i sudjelovanja u interesnoj aktivnosti.

8. LITERATURA

- Bakoban, R. A. & Aljarallah, S. A. (2015). Extracurricular activities and their effect on the students grade point average: Statistical study. *Educational Research and Reviews*, 10 (20), 2737–2744. <http://dx.doi.org/10.5897/ERR2015.2436>
- Bilić, V. (2016). Školski uspjeh djece i mladih koji odrastaju u siromaštvu i materijalno nepovoljnim uvjetima. *Nova prisutnost*, 14 (1), 91-105. <https://doi.org/10.31192/np.14.1.5>
- Biti, V. (1986). *Od puberteta do zrelosti*. Zagreb: Mladost.
- Blažević, I. (2016). Family, Peer and School Influence on Children's Social Development. *World Journal of Education*, 6 (2), 42-49. <http://dx.doi.org/10.5430/wje.v6n2p42>
- Blažević, I. & Matijašević, B. (2021). Umjetničke aktivnosti u školi kao oblik provođenja slobodnog vremena osnovnoškolaca. *Acta Iadertina*, 18 (2), 207-224. <https://doi.org/10.15291/ai.3604>
- Blažević I., & Klein N. (2022). Digital Media and Internet Safety Among Primary School Students During the Covid-19 Pandemic. *Journal of Elementary Education*, 15(2), 127-144. <https://doi.org/10.18690/rei.15.2.127-144.2022>
- Božović, R. (1979). *Iskušnja slobodnog vremena*. Zagreb: Mladost.
- Broh, B. A. (2002). Linking Extracurricular Programming to Academic Achievement: Who Benefits and Why?. *Sociology of Education*, 75 (1), 69–95. <https://doi.org/10.2307/3090254>
- Bulić, M. & Blažević, I. (2020). The Impact of Online Learning on Student Motivation in Science and Biology Classes. *Journal of Elementary Education*, 13 (1), 73-87. <https://doi.org/10.18690/rei.13.1.73-87.2020>
- Buljubašić Kuzmanović, V. & Blažević, I. (2015). Školski kurikulum u funkciji razvoja socijalnih vještina učenika. *Pedagogijska istraživanja*, 12 (1-2), 71-84. Preuzeto 18.8.2022. s <https://hrcak.srce.hr/178850>
- Buljubašić Kuzmanović, V. & Botić, T. (2012). Odnos školskog uspjeha i socijalnih vještina kod učenika osnovne škole. *Život i škola*, 58 (27), 38-53. Preuzeto 13.5.2022. s <https://hrcak.srce.hr/83154>
- Cindrić, M. (1992). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika osnovne škole. *Život i škola*, 41(1), 49-68.

Dautović, S. (1999). Emocionalni problemi djece i mladeži i školski uspjeh. *Kriminologija & socijalna integracija*, 7 (1), 105-110. Preuzeto 25.8.2022. s <https://hrcak.srce.hr/94244>

De Corte, E. (2000). Marrying theory building and the improvement of school practice: A permanent challenge for instructional psychology. *Learning and Instruction*, 10 (3), 249–266.

Dryden, G., Vos, J., & Jagodić, G. K. (2001). *Revolucija u učenju*. Educa.

Durlak, J. A. & Weissberg, R. (2007). *The impact of after-school programs that promote personal and social skills*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.

Flanagan, C. A. (2004). Volunteerism, leadership, political socialization, and civic engagement. In R. M. Lerner & L. D. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 721–745).

Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2006). Is extracurricular participation associated with beneficial outcomes? Concurrent and longitudinal relations. *Developmental Psychology*, 42 (4), 698–713. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.4.698>

Fujita, K. (2005). The Effects of Extracurricular Activities on the Academic Performance of Junior High Students. *Undergraduate Research Journal for the Human Sciences*, 5. <https://www.kon.org/urc/v5/fujita.html>

Haensly, P. A., Lupkowski, A. E., & Edlind, E. P. (1985). The Role of Extracurricular Activities in Education. *The High School Journal*, 69 (2), 110–119. <http://www.jstor.org/stable/40365131>

Hansen D., M., Dworkin, J. & Larson, R. (2003). What Adolescents Learn in Organized Youth Activities: A Survey of Self-Reported Developmental Experiences. *Journal of Research on Adolescence*, 13 (1), 25-55. <http://dx.doi.org/10.1111/1532-7795.1301006>

Ilišin, V., Marinović Bobinac, A. & Radin, F. (2001). *Djeca i mediji*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji materinstva i mladeži i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Ivić, J. & Matešić, K. (2009). Povezanost inteligencije i nekih osobina ličnosti iz modela „Velikih pet“ sa školskim uspjehom u završnim razredima srednje škole. *Pedagoška istraživanja*, 6 (1-2), 91-99.

izvanškolske aktivnosti. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Preuzeto 10.6.2022. s <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=28380>.

Leburić, A. & Relja, I. (1999). Kultura i zabava mladih u slobodnom vremenu. *Napredak*, 140 (2). 175–184.

Macuka, I. & Burić, I. (2015). Školski uspjeh mlađih adolescenata: važnost uloge osobnih i obiteljskih čimbenika. *Društvena istraživanja*, 24 (4), 487-507. <https://doi.org/10.5559/di.24.4.02>

Martinčević, J. (2010). Provođenje slobodnog vremena i uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti unutar škole. *Život i škola*, 56 (24), 29-34. Preuzeto 5.5.2022. s <https://hrcak.srce.hr/63267>.

Matijević, M. (2016). *Pedagogija za učitelje i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.

McNeal, R. B. (1999). Participation in High School Extracurricular Activities: Investigating School Effects. *Social Science Quarterly*, 80(2). 291–309. <http://www.jstor.org/stable/42863901>

Mehus, O. M. (1932). Extracurricular Activities and Academic Achievement. *The Journal of Educational Sociology*, 6(3), 143–149. <https://doi.org/10.2307/2961561>

Mendeš, B. (2010). *Izvannastavne aktivnosti u suvremenom osnovnoškolskom kontekstu*, u: Ivon, H. (ur.). Umjetnički odgoj i obrazovanje u školskom kurikulumu. Split: Filozofski fakultet u Splitu i Hrvatski pedagoško-književni zbor ogranak u Splitu, str. 123-137.

Mlinarević, V. & Brust Nemet, M. (2012). *Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmajera.

Mlinarević, V. & Gajger, V. (2010). Slobodno vrijeme mladih - prostor kreativnog djelovanja. [online] http://bib.irb.hr/datoteka/505378.Slobodno_vrijeme_mladih.pdf

Narodne novine (2006). Odgojno-obrazovni oblici, metode i sredstva izvannastavnoga i izvanučioničkog rada. Zagreb: Narodne novine. Preuzeto 24.8.2022. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html

Narodne novine (2008). Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Zagreb: Narodne novine. Preuzeto 29.5.2022. s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html

- Nikčević-Milković, A. (2019). Školsko postignuće i zadovoljstvo školom s obzirom na osobne značajke, strategije učenja i korištenje digitalnih medija u učenju. *Suvremena psihologija*, 22 (1), 5-26. <http://dx.doi.org/10.21465/2019-SP-221-01>
- Nola, D. (2021). *Dijete, igra i stvaralaštvo: odabrane pedagoške teme*. Zagreb: Novi redak.
- O'Neill, S. A. (2005). *Youth Music Engagement in Formal and Informal Contexts*. U: Mahoney, J., Larson, R., i Eccles, J. (ur.) *Organized Activities as Contexts of Development*. Mahwah, NJ: Erlbaum, 255–274.
- Paravina, E. (1981). *Izvanškolske aktivnosti: izvodi iz Zakona o odgoju i osnovnom obrazovanju: izvodi iz Prijedloga plana i programa osnovnog i općeg obrazovanja*. Zagreb: Savez društava Naša djeca SR Hrvatske, Republička konferencija.
- Pejić Papak, P. & Vidulin, S. (2016). *Izvanastavne aktivnosti u suvremenoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Previšić, V. (1987). *Izvanastavne aktivnosti i stvaralaštvo*. Zagreb: Školske novine.
- Previšić, V. (2000). Slobodno vrijeme između pedagoške teorije i odgojne prakse. *Napredak*, 141 (4): 403–410.
- Puževski, V. (2002). *Škola otvorenih vrata*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Rees, E. G. (2008). *The effects of participation in extracurricular activities on academic performance in secondary school students*. A research project presented in partial fulfillment. Denver: Regis University.
- Rosić, V. (2005). *Slobodno vrijeme – slobodne aktivnosti*. Rijeka: Biblioteka Educo.
- Sabuj, M. M. I., Datta, R., K. & Rafiq, M., N. (2018). The effect of extracurricular activities on the academic performance of the university students. *International Journal of Science and Business*, 2 (3), 372-387.
- Seow, P. S. & Pan, G. (2014). A literature review of the impact of extracurricular activities participation on students' academic performance. *Journal of Education for Business*, 89 (7), 361–366.

Silliker, S. A. & Quirk, J. T. (1997). The Effect of Extracurricular Activity Participation on the Academic Performance of Male and Female High School Students. *The School Counselor*, 44 (4), 288–293. <http://www.jstor.org/stable/23897929>.

Šiljković, Ž., Rajić, V. & Bertić, D. (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Odgovorne znanosti*, 9 (2 (14)), 133-145. Preuzeto 6.5.2022. s <https://hrcak.srce.hr/23549>.

Šulentić Begić, J., Begić, A. & Kir, I. (2021). Slobodno vrijeme i glazba: izvannastavne i izvanškolske glazbene aktivnosti učenika u gradu i predgrađu. *Revija za sociologiju*, 51 (2), 203-230. <https://doi.org/10.5613/rzs.51.2.2>.

Valjan Vukić, V. (2013). *Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika kao preventivni faktor poremećaja u ponašanju* (Doktorska disertacija). Filozofski fakultet, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

Valjan Vukić, V. (2016). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika - višestruke perspektive. *Školski vjesnik*, 65 (1), 33-57. Preuzeto 14.5.2022. s <https://hrcak.srce.hr/177319>.

Valjan Vukić, V. & Zrilić, S. (2016). *Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti - prostor za igru, učenje i osobni razvoj učenika*. U: Hicela I i Mendeš B (ur.). *Dijete, igra, stvaralaštvo*. Zbornik radova znanstvene konferencije s međunarodnom suradnjom. Split, Zagreb: Filozofski fakultet, Savez društava Naša djeca Hrvatske, 175–185.

Vidulin, S. i Pejić Papak, P. (2018). Vannastavne aktivnosti: pogled u budućnost, *Artefact*, 4 (1): 15–25. <https://doi.org/10.5937/artefact4-17214>.

Vrdoljak, G., Lovaković, I. & Kurtović, A. (2018). Osobine ličnosti, ciljne orijentacije i školski uspjeh. *Primenjena psihologija*, 11 (3). 325-344. <https://doi.org/10.19090/pp.2018.3.325-344>.

Zebić, A. (2017). *Provođenje slobodnog vremena djece i mladih asocijalnog ponašanja* (Diplomski rad). Rijeka: Filozofski fakultet.

SAŽETAK

Tema ovoga rada je odnos školskog uspjeha i izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti kao oblika provođenja slobodnog vremena. Slobodno vrijeme može biti ispunjeno raznim aktivnostima, no učenici trebaju odabrati one koje ih zanimaju i motiviraju. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti jedni su od oblika provođenja slobodnoga vremena, a kojima se djeca mogu baviti. Rad daje uvid u njihovu strukturu, programske sadržaje i zakonski okvir. Nadalje, školski je uspjeh važan prediktor učenikove budućnosti, a izvannastavne i izvanškolske aktivnosti na njega utječu (in)direktno. Dobar školski uspjeh iziskuje dio slobodnoga vremena posvećen školskim obvezama. Stoga, opisani su rezultati različitih istraživanja koja ističu drugačije učinke izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti na školski uspjeh i izvedbu. Za kraj su navedena razmišljanja različitih autora na temelju provedenih istraživanja koja ukazuju da izvannastavne i izvanškolske aktivnosti ipak mogu utjecati i pozitivno i negativno na školski uspjeh.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, izvannastavne aktivnosti, izvanškolske aktivnosti, školski uspjeh, učenici

SUMMARY

The topic of this paper is the relationship between the academic achievement and after-school and extracurricular activities as a way of spending leisure time. There are various activities that can be done in leisure time, but students should choose those which interest and motivate them. After-school and extracurricular activities are one of many possible ways of spending leisure time that children are offered to engage in. This paper provides an insight into their structure, contents and legal framework. Furthermore, academic achievement is an important predictor of the student's future. After-school and extracurricular activities affect it (in)directly. Good academic achievement requires a part of free time dedicated to school obligations. Therefore, the results of various researches are described in this paper, which highlight the different effects of the after-school and extracurricular activities on school achievement and performance. Finally, this paper offers different opinions from different authors based on the results of their researches which indicate that after-school and extracurricular activities can have both positive and negative effects on academic achievement.

Keywords: leisure time, after-school activities, extracurricular activities, academic achievement, students

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja KARLA DRLJE, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce PEDAGOGIJE I ENGLESKOG JEZIKA ^{I KNJIŽEVNOSTI}, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 21. 9. 2022.

Potpis Karla D.

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	KARLA DRLJE
NASLOV RADA	ODNOS ŠKOLSKOG USPJEHA I IZVANNASTAVNIH I IZVANSKOLSKIH AKTIVNOSTI KAO OBLIKA
VRSTA RADA	ZAVRŠNI RAD / TEORIJSKI
ZNANSTVENO PODRUČJE	DRUŠTVENE ZNANOSTI
ZNANSTVENO POLJE	PEDAGOGIJA
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	INES BLAŽEVIĆ, doc. dr. sc.
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	/
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. IVANA BATARELO KOKIĆ, prof. dr. sc. 2. INES BLAŽEVIĆ, doc. dr. sc. 3. MARTINA LONČAR, pred. dr. sc.

PROVOĐENJA
SLOBODNOG
VREMENA

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

- a.) u otvorenom pristupu
- b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu
- c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 21. 9. 2022.
mjesto, datum

Karla Drlje
potpis studenta/ice